

El tractament del simposi a la premsa de la caverna

Un periodisme emocional i sense opció al contrast

Àlex Gutiérrez

Un dels problemes amb què es troba el procés sobiranista català és la impossibilitat d'explicar-se i fer arribar els seus arguments a la resta de l'Estat. Els mitjans de comunicació de Madrid controlen ferriament el relat. No és només una qüestió de filtratge d'arguments. És, també i sobretot, una modulació de l'estat d'ànim mediàtic que tendeix en la majoria de casos a la crispació i el ressentiment. I com que són hegemònics i, per tant, influents en l'opinió pública, la resposta política en queda ben condicionada, ja que els partits no poden prendre decisions polítiques sense tenir en compte aquest estat d'ànim compartit.

A la premsa de Madrid hi ha una certa diversitat ideològica, entre les posicions d'esquerra moderada a *El País*, de centre dreta a *El Mundo* i de dreta desacomplexada a *ABC* i *La Razón*. Però totes quatre capçaleres comparteixen la mateixa oposició a permetre que el poble català pugui expressar a les urnes quin és l'estatus polític que prefereix.

En aquest article analitzarem com han tractat els diaris *ABC* i *La Razón* el simposi d'historiadors titulat «Espanya contra Catalunya», que es va celebrar a Barcelona a

principis de desembre de 2013. Però abans de començar a llegir portades i titulars, val la pena partir d'una prèvia. Els diaris de Madrid, sobretot els més extrems, tendeixen a sobredimensionar qualsevol tema relacionat amb el catalanisme. I aquest cas no va ser una excepció. El simposi tenia un abast limitat, ja que estava orientat a la comunitat científica i als historiadors, més que a un públic massiu o general. Però els diaris de Madrid, en canvi, en van parlar a bastament. Molt més, de fet, que no els de Barcelona.

És un efecte paradoxal: les capçaleres que més estan posant a les seves portades l'independentisme com a tema són, precisament, les que menys diaris venen a Catalunya. Convé tenir present que els diaris d'abast estatal, en adreçar-se a un mercat de dimensions més grans, solen disposar d'un pressupost més folgat. El que perden en capacitat de proximitat ho guanyen, sovint amb escreix, en capacitat de compra de continguts cars, d'aquells que només són rendibles a partir d'una determinada difusió. Però podem constatar com els diaris estatals, sobretot els més radicals amb la qüestió catalana, no aconsegueixen tenir una penetració significativa a Catalunya. No és només que venguin poc comparant-ho amb les capçaleres editades a

Àlex Gutiérrez és periodista del diari *ARA*.

Barcelona (la qual cosa hauria de permetre sospitar que el seu relat sobre el país no està gaire afinat o, com a mínim, no és percebut com a tal per la població autòctona): és que, proporcionalment, tampoc venen gaire a Catalunya si es mira el conjunt de la seva tirada.

Posem-hi xifres. En aquest article, quan es parla de vendes de diari se sumen els exemplars servits a quiosc i les subscripcions individuals. S'exclouen en canvi altres conceptes –com les subscripcions col·lectives i les vendes en bloc– que les empreses de premsa fan servir per engrèixar la seva difusió i que no sempre obeeixen a l'èxit comercial del rotatiu. Així, *El Mundo* té unes vendes ordinàries a Catalunya de 9.152 exemplars diaris (mitjana de gener a novembre de 2013). Tenint en compte que al conjunt de l'Estat col·loca 154.439 exemplars, se'n desprèn que només un 5,9% dels seus exemplars venuts ho són a Catalunya; lluny per tant del 17% del seu pes demogràfic. En el cas de *La Razón*, el percentatge és similar: un 6,9%, ja que es queden a Catalunya 4.245 diaris dels 60.853 que aconsegueix vendre. Les xifres de l'*ABC* encara són més dures: només el 2,6% de les seves vendes corresponen a Catalunya.

Curiosament, el diari de Madrid que és percebut aquí com a més moderat, *El País*, aconsegueix un 9,9% de distribució a Catalunya: 25.059 exemplars sobre un total de 251.912 diaris venuts.

Així doncs, queda clar que la insistència en tractar assumptes catalans a la portada no s'adreça a captar el lector autòcton, sinó que fonamentalment alimenta el lector de fora de Catalunya. I ho fa amb l'avantatge que aquest lector de la resta de l'Estat està exposat a uns mitjans que sistemàticament

silencien els arguments de la causa sobirana. Resulta evident que, si ells bloquegen la pluralitat d'arguments, el seu lector té molts números de no poder contrastar les seves informacions. O les seves manipulacions.

I, efectivament, els dos únics diaris que van posar en portada el simposi van ser *ABC* i *La Razón*. Precisament els dos que menys venen a Catalunya, tal i com hem comprovat abans.

Era *La Razón* qui més convertia l'afer en un *casus belli*. El dia 8 de desembre obria amb una portada gairebé monogràfica. S'hi veia la silueta ombrejada de Mas –talment la figura d'un Nosferatu del cine expressionista alemany– sobre un fons vermell sangonós encès. El titular era: «Setmana de l'odi a Espanya». És interessant constatar que és un titular incompreensible, si no se'n tenen els antecedents. O, dit d'una altra manera, és un titular per als iniciats. Més explícitament: per als còmplices. El diari no fa una aposta informativa, aportant en el títol una dada o un fet, sinó que usa el que en podríem dir periodisme emocional. El que no busca aportar coneixement, sinó reforç de les pròpies creences. Ja abans d'explicar què passa, el diari en condiona la valoració.

Superat el titular sensacionalista (en el sentit més estrictament literal del terme) trobem un subtítol que –pretesament– aporta la part informativa. Diu: «Els grans historiadors alerten de la greu manipulació del Congrés “Espanya contra Catalunya” que demà presenta la Generalitat». Curiosa manera de guanyar la batalla dialèctica: parla d'uns «grans historiadors» –un terme imprecís, un comodí– enfront la manipulació. De nou, el subtítol no contrasta una dada o un fet: només demana que el lector faci

un acte de fe. Els historiadors que tenen la raó són els nostres. Els «grans historiadors».

A dins, les generalitzacions eren –valgui la redundància– encara més generalitzadores: «L'esbiaixat perfil d'aquesta trobada ha despertat inquietud entre els historiadors. Tots han ressaltat la interessada tergiversació del passat». On *tots* vol dir «tots els que nosaltres hem preguntat», i que són harmònics, com és previsible, a una única corda. A l'editorial, s'oferia la clau de volta del diari per explicar què passa a Catalunya: tothom està manipulat. «La manipulació històrica a Catalunya arrenca des de la mateixa escola pública. Els alumnes catalans estudien en la llengua cooficial matèries com “la repressió lingüística”, els sentiments catalanistes o fets històrics tergiversats com la derrota de 1714.» És interessant consignar l'ús de les cometes a «la repressió lingüística». És una manera de marcar al lector que ells no creuen que això hagi existit mai, però que escriuen perquè així ho diuen els pèrfids mestres d'escola. Com deia aquell, monarca per a més senyeres, «mai va ser la nostra llengua d'imposició». Una frase, per cert, a la qual se li ha de reconèixer el mèrit de poder ofendre a l'esquerra i a la dreta de l'Atlàntic d'una sola tacada. Avall que fa baixada.

Dos dies més tard, *La Razón* obria portada amb «Els ponents de l'odi a Espanya cobren de l'òrbita de Mas». D'aquest titular val la pena retenir com crea marca i la consolida. «Els ponents de l'odi» altre cop apel·la a la complicitat. I més «odi» també, a la portada del dia següent: «Homs podria ser condemnat a presó pel congrés de l'odi a Espanya». Altre cop no s'informa de cap fet. Ningú ni tan sols ha denunciat el conseller de Presidència català. Però el diari ja especula des de la portada amb unes teòriques conseqüències que, gens sorpre-

mentment, no van arribar. I encara una quarta portada, mentre la premsa catalana informava d'altres afers. «El Senat debatrà una moció de rebuig al congrés de l'odi a Espanya, que comença avui a Barcelona». L'endemà, CiU, ERC, ICV i CUP pactaven la pregunta i, és clar, el tema del simposi passava, periodísticament, a millor vida a les portades de la caverna.

L'ABC no va jugar de manera tan oberta la carta emocional, però el tractament també era maniqueu i els titulars prejutjaven: «Un simposi de la Generalitat s'inventa 300 anys de repressió d'Espanya a Catalunya». De nou, el titular reclama la credibilitat del lector sense oferir-li cap prova a canvi. No demostra en cap dels elements de titulació el presumpte falsejament. Senzillament dona per fet que els participants del congrés han engiponat una fabulosa història de la Catalunya reprimida.

El diari, setmanes més tard, iniciarà una sèrie d'articles dominicals adreçats a oferir la seva versió de la història del tricentenari. No cal dir-ho, parteix d'una visió apriorística: es ven als lectors com un desmuntatge sistemàtic dels mites i mentides del catalanisme. És una història en què no s'explicava res que no afavoreixi l'interès espanyolista. El guany d'aquesta erosió és evident: treure una de les possibles legitimacions –la històrica– a la reivindicació sobiranista. Però també disseminar una imatge dels catalanistes com a mentiders contumaciosos. Si s'inventen la història, bé es poden inventar també els greuges actuals. La demolició del simposi, de retruc, ataca sibil·linament tots els arguments que queden sota el paraigües batejat –probablement sense massa visió estratègica– «Espanya ens roba».

També l'ABC troba espai per fer un ús creatiu de les cometes punitives. Així, quan

parla dels historiadors espanyols ho fa sense cap marca, però en un dels elements de titulació escriu «“historiadors” secessionistes». És a dir, nega l'estatus d'historiadors als participants del simposi. En aquest cas, les cometes diuen al lector: «bé, això d'historiadors ho posem perquè ells se'n consideren». L'editorial del diari suggeria que el simposi apel·lava «l'orgull de clan, l'odi al veí i la més rànica autarquia econòmica».

Un cop les portades han fixat el to –bàsic– i els editorials n'han marcat el discurs, arriba allò que, en termes castissos, podríem batejar com *el paseillo*. Es tracta d'agafar tots i cadascun dels opinadors d'un diari i que vagin opinant sobre el tema. L'única pluralitat és que uns diuen que està molt malament i els altres diuen que està pitjor.

Ressenyar tot el que s'ha escrit sota el paraigües de la premsa anomenada «de la caverna» ompliria la resta de la revista. Però dos exemples serviran per il·lustrar el tipus d'arguments que s'han fet circular. El primer el signa Mercedes Monmany, per a *ABC*: «És l'obstinada utilització de símbols, la necessitat d'imatges i profusió de banderes amb les quals identificar-se, ja sigui en perillosos moviments com el partit Jobbik d'Hongria, l'FRP d'ultradreta noruec, que acaba d'entrar en el govern després de les últimes eleccions, en la formació neonazi Alba Daurada o en les recents manifestacions catalanes, sense anar més lluny. Imatges inquietants, de molt mal record en el nostre continent europeu, sobretot en els anys 30 del segle passat».

Sobta tota aquesta prevenció pels moviments d'ultradreta per part d'un diari que no va passar cap ànsia per publicar un generós obituari en la mort de Blas Piñar,

líder de la ultradreta espanyola, en el qual es qualificava Franco amb el simpàtic apel·latiu d'«el capità de la nostra joventut». La comparació amb el nazisme és una xacra que els catalans no podem espolsar-nos, dia sí, dia també, en aquests mitjans.

El segon exemple és de *La Razón* i el firma Pedro Narváez: «el congresset d'Homs ha unit dreta i esquerra enfront del circ nacionalista» i «el senyor Mas, atidor d'aquest odi, sobreactuava ahir com els actors del cinema mut, només que en català. Com el fals intèrpret de la llengua de signes del funeral de Mandela, podria abduir episodis d'esquizofrènia per mantenir el disbarat de manipular la història». En aquest cas, l'exercici de denigració personal arriba a l'extrem de frivolitzar amb una malaltia mental.

La lectura dels diaris més empedreïts demostra, setmana rere setmana, que treballen de manera apriorística. Que tenen una posició fixada i mai faran una concessió a la part contrària, que consideren enemiga. I que informen, amb la impunitat de controlar en règim d'oligopoli, sobre què passa a Catalunya a la resta de l'Estat. Per fer-ho, no dubten a conculcar algunes de les més elementals premisses amb què funciona el periodisme. Com ara la de donar veu a la pluralitat d'opinions, per deixar que el lector es compongui la seva pròpia conclusió. L'única esperança és que, en aquesta era de multiplicitat de plataformes, els arguments que aquí es bloquegen sistemàticament apareguin a d'altres finestres. I que això faci qüestionar els lectors dels diaris de la caverna si, més enllà de la coincidència ideològica –lícita, només faltaria– aquests rotatius els estan servint un periodisme just, digne i obert al contrast. □